

LAUKSAIMNIECĪBAS UN LAUKU ATTĪSTĪBAS ĢENERĀLDIREKTORĀTA (DG AGR) ROKASGRĀMATA ELFLA FINANSĒTO 2007.–2013. GADA LAUKU ATTĪSTĪBAS PROGRAMMU *LEADER* ASS PASĀKUMU ĪSTENOŠANAI

— Pārstrādātā redakcija, kas iesniegta Lauku attīstības komitejai
08.03.2011.; galīgā redakcija – 25.03.2011.) —

Ievadpiezīme attiecībā uz šīs Lauksaimniecības ģenerāldirektorāta rokasgrāmatas
2010./2011. gada pārstrādāto redakciju¹

Šīs rokasgrāmatas oriģinālversija sarakstīta 2006./2007. gadā sakarā ar LAP apstiprināšanu. Šā dokumenta atjauninājuma nepieciešamība izriet no *Leader* ass īstenošanas analīzes rezultātiem, kuru galvenokārt noteica ELAT *Leader* apakškomitejas mērķa grupu veiktais darbs un Eiropas Revīzijas palātas īpašais ziņojums „Implementation of the *Leader* approach for rural development” (publicēts 2010. gada novembrī). Atjauninājums galvenokārt aptver jautājumus, kurus nebija iespējams paredzēt pirmajā versijā, jo *Leader* pieejas integrēšana tolaik bija jaunums. Tas jāuztver kā instruments *Leader* pieejas īstenošanas uzlabošanai pašreizējā periodā, lai sagatavos raitai pārejai uz nākamo periodu.

Atkarībā no LAP vidusposma novērtējumos izteiktajiem priekšlikumiem vēl iespējams veikt turpmākus attiecīgus pielāgojumus, lai uzlabotu *Leader* ass īstenošanu katrā atsevišķā LAP. Konkrētu ieteikumu īstenošanu attiecībā uz uzraudzību un novērtēšanu VRG līmenī vajadzētu veicināt arī, ja īstenošanas fāzē ir paredzēti vietējo attīstības stratēģiju grozījumi.

Rokasgrāmatas mērķi un struktūra

Šīs rokasgrāmatas galvenais mērķis ir palīdzēt dalībvalstu iestādēm izstrādāt Lauku attīstības programmu *Leader* ass pasākumus („4. ass”, kas noteikta saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1698/2005 61.–65. pantu), lai sāktu gatavoties teritoriju un grupu atlasei un lai nodrošinātu pareizu finanšu pārvaldību vietējās attīstības stratēģiju īstenošanā. Šajā dokumentā DG AGR sagatavojis īsu jautājumu kontrollapu un dažus noderīgus piemērus, ko dalībvalstīm vajadzētu ņemt vērā, lai nodrošinātu *Leader* pieejas iespējamo pievienoto vērtību.

Pašreizējā rokasgrāmata neaplūko *Leader* ass „sadarbības” pasākumu, kas iekļauts īpašā rokasgrāmatā (*Guide for the implementation of the „Cooperation” Measure under the Leader*

¹ Lai varētu atšķirt veco tekstu no jaunā teksta, jaunais teksts ir iekrāsots.

Axis of Rural Development Programmes 2007-13), kuras jaunākā redakcija tika iesniegta Lauku attīstības komitejā 2008. gada 19. novembrī).

Šī rokasgrāmata nerada jaunas tiesību normas. Jāatzīmē, ka jebkurā gadījumā galīgais vārds ES tiesību interpretācijā ir Eiropas Kopienu Tiesai.

Satura rādītājs

I nodaļa.	Ievads
II nodaļa.	Lauku teritoriju stratēģijas noteikšana, izmantojot <i>Leader</i> pieeju
III nodaļa.	<i>Leader</i> ass satura izveide programmā: plānošana un resursi
IV nodaļa.	Vietējo rīcības grupu atlase
V nodaļa.	Vietējās attīstības stratēģiju īstenošana

I nodaļa

Kāpēc lauku attīstības politikā iekļauta *Leader* ass?

No 1991. gada līdz 2006. gadam *Leader* I, *Leader* II un *Leader*+ uzskatīja par laboratoriju, kuras mērķis bija veicināt jaunu pieeju parādīšanos integrētas un ilgtspējīgas izaugsmes nodrošināšanā un to pārbaudīšanu, kā arī ietekmēt, papildināt un/vai pastiprināt lauku attīstības politiku ES.

Leader iniciatīva pēc šiem trīs aizvadītajiem plānošanas laikposmiem sasniegusi brieduma līmeni, kas ļauj dalībvalstu kompetentajām iestādēm un vietējām rīcības grupām lauku teritorijās plašāk īstenot *Leader* pieeju vispārējā lauku attīstības plānošanā.

Tāpēc Padomes Regulā (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) 2007.–2013. gadam iekļauta ceturrtā „ass”, ko sauc par „*Leader* asi”².

Izšķirošā atšķirība starp *Leader* asi un citām asīm šajā ELFLA plānošanas periodā nav gluži pasākumu saturs. Patiesībā, kā mēs redzēsim vēlāk, daudzi *Leader* ass ietvaros īstenotie pasākumi, iespējams, būs līdzīgi citu asu pasākumiem.

Leader ass galvenā pievienotā vērtība ir *veids, kādā šīs darbības tiek īstenotas un savstarpēji saistītas lauku kopienās, gan arī iesaistot šīs lauku kopienas.*

² OV L 277, 21.10.2005.

Leader metodes septiņas galvenās iezīmes:

Leader septiņas galvenās iezīmes

Šajā attēlā redzami vairāki atlikušajā rokasgrāmatas daļā aplūkoti ieteikumi, kā nodrošināt to, ka lauku teritorijas tiešām iegūst maksimālu vērtību no *Leader* ass īstenošanas.

II nodaļa Lauku teritoriju stratēģijas noteikšana, izmantojot *Leader* pieeju

Lai noteiktu *Leader* ass **kontekstu**, dalībvalstīm ir ieteicams pievērsties šādiem galvenajiem jautājumiem:

Kāda ir kopējā valsts stratēģija lauku teritoriju attīstībā un kāda būs *Leader* ass galvenā loma šīs stratēģijas īstenošanā?

Tā kā *Leader* pieeja vairs neatbilst Kopienas pasākumam, dalībvalstis pašas var noteikt tās stratēģisko lomu lauku attīstības politikā, ņemot vērā par Kopienas lauku attīstības stratēģiskās pamatnostādnes (Padomes 2006. gada 20. februāra Lēmums 2006/144/EK, publicēts OV L 55, 25.2.2006., 20. lpp.).

Šajās stratēģiskajās pamatnostādnēs *Leader* asij raksturīgā vispārīgā stratēģiskā prioritāte ir vietējo nodarbinātības un dažādošanas iespēju palielināšana:

„Resursiem, kas paredzēti saskaņā ar 4. asi (Leader), būtu jāsekmē 1. un 2. ass, bet jo īpaši 3. ass prioritāšu sasniegšana, kā arī būtiski jāveicina labākas pārvaldības horizontāla prioritāte un lauku apvidu endogēnā attīstības potenciāla mobilizācija. Atbalsts, ko sniedz atbilstīgi 4. asij, paver iespēju apvienot visus trīs mērķus – konkurētspēju, vidi un dzīves kvalitāti un dažādošanu, saistībā ar vietējās attīstības stratēģiju, kas balstīta uz vietējām vajadzībām un potenciālu. Integrētā pieeja, iesaistot lauksaimniekus, mēžsaimniekus un citus lauku ekonomikas dalībniekus, var aizsargāt un bagātināt vietējo dabas un kultūras mantojumu, paaugstināt vides apziņu, kā arī veicināt īpašu produktu ražošanu, tūrismu, atjaunojamus resursus un enerģiju.”³

Leader ass kopējā redzējuma nodrošināšana, iespējams, ir viens no svarīgākajiem soļiem ticamas stratēģijas izstrādē. Tomēr tas ir arī viens no vissarežģītākajiem un politiski jutīgākajiem posmiem. Šā redzējuma mērķis ir apvienot programmā galvenās ieinteresētās puses, tāpēc noteikti ir ieteicams tās iesaistīt programmas izstrādē jau no paša sākuma.

Šajā redzējumā vajadzētu noteikt dažus plašos principus attiecībā uz lomu, kāda *Leader* pieejai 2007.–2013. gada plānošanas periodā var būt lauku teritorijās.

Leader asij var būt vismaz trīs dažādas galvenās lomas – proti, endogēnas *vietējās attīstības* stimulēšana, lauku kopienu *pārvaldības* organizatorisko spēju palielināšana un pašlaik joprojām daudzos lauku rajonos vērojamās lejupslīdes novēršana, veicinot *inovācijas*. Nozīme, kādu šiem trijiem aspektiem piešķir katra dalībvalsts, ietekmē gan *Leader* ass stratēģiju, gan tās pārvaldību.

³

Padomes 2006. gada 20. februāra Lēmuma 2006/144/EK 3.4. punkts.

Leader ass kā endogēnas vietējās attīstības instruments

Viena no augšupvērstu pieeju galvenajām priekšrocībām ir tā, ka tās attīstības procesiem spēj mobilizēt vairāk vietējo resursu. Tas notiek tāpēc, ka vietējām ieinteresētajām personām ir labākas zināšanas par pieejamām resursu iespējām, un tām ir lielāka piederības sajūta un apņemšanās projektus īstenot.

Pieredze rāda – nav jāuzskata, ka augšupvērstā pieeja konkurē vai ir pretstatā ar lejupvērsto pieeju, kur iniciators ir valsts un/vai reģionālās iestādes. Tā papildina šīs pieejas un ar tām mijiedarbojas, lai panāktu labākus kopējos rezultātus.

Leader ass kā pārvaldības instruments lauku kopienas organizatorisko spēju palielināšanai

Leader vietējām rīcības grupām ir bijusi liela loma, sasaucot kopā visas valsts, privātās un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas darbojas dotajā teritorijā, un pakāpeniski radot metodes un zināšanas, kopīgi strādājot, lai sasniegtu kopīgus mērķus.

Leader ir radījis arī vietējās identitātes sajūtu, kas *pārsniedz* šauras ciemata robežas. Rezultātā ir veikta daudzu vietējo pašvaldību sniegto pakalpojumu robežu reorganizācija, lai pielāgotos *Leader* partnerību izveidotajām teritorijām.

Viens no *Leader* ass mērķiem ir palielināt lauku kopienu organizatoriskās spējas (vietējās pārvaldības un projektu attīstības spēju stiprināšana). Parasti tiek aptvertas samērā plašas lauku kopienas (un rezultātā dažās valstīs *Leader* partnerības aptvers gandrīz visas lauku teritorijas). Nepieciešama arī uzticības, ilgtermiņa struktūru, pieredzes un zināšanu attīstība, tādējādi būtiski ietekmējot to, kāda nozīme tiek piešķirta „prasmju apguvei” un vietējo rīcības grupu atlases procesiem.

Leader ass kā inovāciju stimulēšanas instruments

Leader var būt nozīmīga loma, stimulējot jaunas un novatoriskas attīstības pieejas lauku rajonos. Šādas inovācijas tiek veicinātas, nodrošinot VRG plašas iespējas un elastību lēmumu pieņemšanā attiecībā uz tiem pasākumiem, kurus tās vēlas atbalstīt. Tas būtiski ietekmē programmu atbilstības noteikumu izstrādi.

Iespēja finansēt eksperimentālus vai inovāciju projektus ļoti lielā mērā atkarīga no tā, kādā apjomā LAP izmanto Padomes regulas sniegtās iespējas, lai piešķirtu līdzekļus projektiem, kas neietilpst 1.–4. ass standarta pasākumos (64. pants). Principā visi projekti, kas atbilst Regulas Nr. 1698/2005 1., 2. un 3. ass mērķiem, ir tiesīgi saņemt finansējumu.

Inovāciju atbilstības noteikumiem jābūt piemērotiem, lai apmierinātu pašreizējās inovāciju projektu īstenošanas vajadzības. Agrākajos Kopienas *Leader* pasākuma novērtējumos ir norādīts, kas *Leader* priekšrocības inovāciju ziņā varētu tikt zaudētas, ja atbilstības noteikumi ir pārāk detalizēti vai ierobežoti. Ļoti stingri kritēriji tiešām var kavēt inovācijas un kavēt (jaunu) ideju attīstību. Inovācijas jāsaprot plašā nozīmē. Tās ne vienmēr ir definētas kā jaunākās augstās tehnoloģijas. Tas vienkārši uzskata par veidu, kā atrast jaunus reģiona vajadzību risinājumus. Šajā nozīmē katra teritorija neatkarīgi no tā, cik tā ir vāji attīstīta, var gūt priekšrocības, izmantojot inovācijas stratēģiju, kas ir pielāgota teritorijas neatliekamāko problēmu risināšanai. Inovācijas var nozīmēt jauna produkta, jauna procesa, jaunas

organizācijas vai jauna tirgus ieviešanu. Šī vienkāršā inovāciju definīcija der gan pilsētu, gan lauku teritorijām.

Tomēr to nelielās apdzīvotības un samērā vājā cilvēkresursu un fizikālo resursu nodrošinājuma dēļ vairākām lauku teritorijām ir vājāka saikne ar pētniecības un attīstības centriem, un tām var rasties grūtības radīt radikālas inovācijas, lai gan tādi iespējai vajadzētu pastāvēt.

Inovācijas lauku teritorijās var būt saistītas ar citur izstrādātu inovāciju pārņemšanu un pielāgošanu, tradicionālo tehnoloģiskās kompetences formu modernizāciju vai jaunu risinājumu atrašanu ilgstošām lauku rajonu problēmām, kuras citi politikas pasākumi nav spējuši novērst pietiekamā mērā un ilgtspējīgā veidā. Tādējādi iespējams rast jaunus risinājumus lauku teritoriju raksturīgajām problēmām arī vietējā līmenī. Atbilstošā līmenī jānosaka arī inovāciju projektu atlases kritēriji. *Leader* pieejas īpašā rakstura dēļ ir maz ticams, ka inovāciju īstenošanas iespējas vērtēs tikai valsts sektora iestādes. LAP definētie atbilstības un atlases kritēriji tiešām var radīt šķēršļus jauna veida projektu atbalstīšanā. Būtu atbilstošāk, lai kritērijus nosaka VRG, ņemot vērā to vietējo stratēģiju un teritorijas/attīstības apstākļus. Aicinot VRG nodrošināt atbilstošu atlases kritēriju sistēmu un efektīvu lēmumu dokumentēšanas sistēmu, inovatīvu projektu atbilstības jautājumu ir iespējams atrisināt, piemērojot „pamatojamības” principu. Katrā gadījumā tikai VRG jānovērtē, vai projekts atbilst kritērijiem vietējās stratēģijas kontekstā un tādējādi nodrošina teritorijai lielāku pievienoto vērtību.

Citas *Leader* ass iespējamās funkcijas

Gatavojot valsts stratēģijas plānus, dalībvalstīm jānodrošina saskaņotība atbilstīgi Regulas (EK) Nr. 1974/2006 2. panta 1. punkta noteikumiem. Turklāt, kā noteikts Kopienas stratēģiskajās pamatnostādņēs, „dalībvalstīm būtu jānodrošina iespējami liela sinerģija atsevišķajās asīs un starp tām, kā arī jāizvairās no iespējamām pretrunām. Nepieciešamības gadījumā tās var izveidot integrētas pieejas.”⁴

Leader pieeja ir instruments integrētu shēmu īstenošanai, kurās apvienotas vairākas ekonomikas nozares, lai izstrādātu globālu pieeju lauku attīstībai, veidojot lauku teritoriju ieinteresēto personu apvienības un koordinējot dažādus atbalsta pasākumus, lai radītu 1., 2. un 3. ass sinerģiju (piemēram, lai reklamētu kvalitatīvus pārtikas produktus saistībā ar tūrisma attīstību). Horizontālā *Leader* pieeja ļauj arī apvienot dažādošanas, vides un dzīves kvalitātes mērķus.

Leader ir instruments, kas ļauj attīstīt teritoriāli balstītu pieeju mikroreģiona līmenī, tādējādi ņemot vērā lauku teritoriju dažādību. *Leader* pieejas reālā priekšrocība ir tās lielāka spēja aptvert teritoriālās sistēmas sarežģītību, t.i., saistībā ar lauku infrastruktūrām, kopīgām vērtībām, vietējo mantojumu, organizatoriskajām spējām, zināšanu nodošanu, kultūras stiprināšanu utt.

Leader pieeja ir arī instruments vietēju konfliktu risināšanai, ko izraisa atšķirīgas lauku attīstības intereses (piemēram, tūrisma attīstība aizsargātās vides teritorijās, lauksaimniecības vai mežsaimniecības konkurētspējas nodrošināšana, ievērojot dabas un ūdens aizsardzības prasības).

⁴ Padomes 2006. gada 20. februāra Lēmuma 2006/144/EK 3.5. punkts.

III nodaļa *Leader* ass satura izveide programmā: plānošana un resursi

Nosakot, kas ir jādara, kā tas aprakstīts iepriekšējā nodaļā, dalībvalstīm vienlaikus jāizlemj, ko ir *iespējams* izdarīt ar pieejamajiem resursiem. Šajā procesā jārod atbildes uz vairākiem turpmāk izklāstītajiem jautājumiem.

Kuras tematiskās ass ietvaros būtu jāīsteno *Leader* ass?

Leader ass ir horizontāla, metodiska ass, kura būs jāīsteno vienas vai vairāku trīs tematisko asu ietvaros. Tāpēc satura ziņā jāizvēlas, kur vislabāk varētu piemērot *Leader* metodi.

Viena no pragmatiskām pieejām būtu ņemt vērā iepriekšējo pieredzi saistībā ar *Leader* vietējās attīstības stratēģijām, izmantojot to intervences darbības apjomu un novērtēšanas rezultātus.

Vēlākā posmā vienmēr būs iespējams veikt izmaiņas programmas provizoriskajā finanšu tabulā, norādot *Leader* ass finansējuma sadalījumu starp trijām asīm (skatīt turpmāko tabulas fragmentu). Tabula iekļauta pielikumā Komisijas Regulai (EK) Nr. 1974/2006, ar ko paredz sīki izstrādātus piemērošanas noteikumus Padomes Regulai (EK) Nr. 1698/2005. Vietējās attīstības stratēģiju sadalījums saistībā ar trijām asīm (4.1.) attiecas arī uz sadarbību (4.21.) un darbības izmaksām, prasmju apguvi un teritorijas aktivizēšanu (4.31.).

4.1. Vietējās attīstības stratēģijas:
• 411 — konkurētspēja
• 412 — vide/zemes apsaimniekošana
• 413 — dzīves kvalitāte/dažādošana
4.21. Sadarbība
4.31. Darbības izmaksas, prasmju apguve un teritorijas aktivizēšana

Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāta pasūtītais novērtējuma pētījums „*Methods for and success of mainstreaming Leader innovations and approach into rural development programmes*”⁵ definēja „stratēģiski vertikālas/lejupvērstas integrācijas” un „integrācijas pēc pieprasījuma” jēdzienus.

Pašreizējais process ir „stratēģiska/lejupvērsta integrācija”, jo tā sākas ES līmenī un pēc tam tika pārvērsta valsts prioritātēs valsts attīstības plānos. Tad tā tika īstenota vietējā līmenī. „Integrācija pēc pieprasījuma” nozīmē to, ka integrāciju var veikt arī augšupvērstā virzienā, izmantojot vietējā un reģiona mēroga ieinteresēto personu sagatavotus politikas paziņojumus/deklarācijas, kas izklāsta vietējo iedzīvotāju un iestāžu (piemēram, pašvaldību) prasības: integrācija pēc pieprasījuma notiek pēc tam, kad ir bijusi sākotnēja veiksmīga pieredze ar *Leader* līdzīgām pieejām, kas vietējo ieinteresēto personu skatījumā būtu jāpastiprina.

Patiesi augšupvērsta pieeja, ko dažas dalībvalstis izmanto, lai sagatavotos nākamajam plānošanas periodam, ir tāda, kurā izmanto modeli „integrācija pēc pieprasījuma”, kas nozīmē, ka trijās asīs ļauj izmantot *Leader* metodi un VRG noteikt vietējās attīstības stratēģiju darbības jomu.

⁵ ÖIR – Managementdienste GmbH noslēguma ziņojums, Vīne, 2004. gada 19. aprīlis.

Vairāk leļupvērsta pieeja nozīmētu to, ka vienu vai divas asis nāktos izslēgt no programmas.

Vai programmā jāiekļauj inovācijas?

VRG līmenī inovācijas nav obligātas, tomēr tās jāiekļauj programmā kā viens no ass darbības mērķiem; „novatoriskas pieejas īstenošana” ir viens no Regulas (EK) Nr. 1698/2005 61. pantā definētās *Leader* pieejas elementiem.

Inovācijas būtu jāiekļauj kā stratēģiska tēma (skatīt Informatīvo sadaļu Nr. 3 „Inovācijas lauku attīstības stratēģijās”, kas pievienota pielikumā pamatnostādņu modelim „Valsts stratēģijas plāna izveide”); iespējams, tās var *ex-ante* iekļaut „integrētajās vietējās attīstības stratēģijās”, vai arī tām jānosaka prioritāte vietējās attīstības stratēģijas atlasē (skatīt II nodaļu: *Leader* ass kā inovāciju stimulēšanas instruments).

Cik daudzas teritorijas visticamāk piedalīsies *Leader* ass pasākumos?

Cita starpā programmā jāparedz „vietējo rīcības grupu orientējošais skaits un plānotais to lauku teritoriju procentuālais īpatsvars, ko aptver vietējās attīstības stratēģijas”⁶.

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1974/2006 37. pantu dalībvalstis vai reģioni var izvēlēties, vai īstenošana aptver visu teritoriju vai tās daļu, atbilstīgi pielāgojot kritērijus vietējo rīcības grupu un to pārstāvēto teritoriju atlasei.

Ja dalībvalsts mērķis ir aptvert tikai daļu tās lauku teritorijas⁷, starp VRG rodas spēcīgāka konkurence, tā kā jebkurai vietējai lauku partnerībai jābūt iespējai iesniegt vietējās attīstības stratēģiju. Atlases kritēriji varētu ietvert sociālekonomiskos kritērijus, lai dotu priekšroku mazāk attīstītiem reģioniem, vai noteikt augstu prioritāti kvalitātes kritērijiem, kas saistīti ar stratēģiju un vietējās rīcības grupas organizāciju.

Gadījumos, kad *Leader* pieeju paredzēts īstenot visā programmas teritorijā, atlase notiks, galvenokārt pamatojoties uz nosacījumiem, kas vietējām rīcības grupām noteikti Regulas (EK) Nr. 1698/2005 62. pantā. Par atlases kritērijiem skatīt arī Regulas (EK) Nr. 1974/2006 37. panta 4. punktu.

Kā minēts iepriekš, ja viens no *Leader* ass galvenajiem stratēģiskajiem mērķiem ir lauku politikas pārvaldības uzlabošana, tās īstenošana salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu aptvers plašākas lauku kopienas. Viens no iespējamajiem veidiem, kā mērīt vietējās pārvaldības uzlabošanu, varētu būt tas, ka dalībvalstis programmā norāda ģeogrāfiskā un iedzīvotāju skaita aptvēruma palielinājumu un paredzamo atlasīto vietējo rīcības grupu skaita pieaugumu salīdzinājumā ar iepriekšējo plānošanas periodu.

Kā lauku kopienas tiks sagatavotas vietējās attīstības stratēģiju īstenošanai?

Pat ja vietējā mērogā jau ir kāda pieredze saistībā ar *Leader*, ir svarīgi nodrošināt, lai vietējā rīcības grupa tiktu pienācīgi sagatavota šai lomai.

⁶ Skatīt Regulas (EK) Nr. 1974/2006 II pielikuma 5.3.4.1. punktu.

⁷ Skatīt Regulas (EK) Nr. 1974/2006 37. panta 1. punktu.

Viens no tehniskās palīdzības līdzekļu finansētā valsts lauku tīkla⁸ pirmajiem uzdevumiem būs sagatavot mācību programmas topošām vietējām rīcības grupām⁹. Valsts lauku tīklus ir ieteicams izveidot drīz pēc programmu pieņemšanas, lai gan saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1974/2006 41. panta 4. punktu termiņš ir 2008. gada 31. decembris. Ja tīkls nav izveidots līdz 2008. gada beigām, būtu ieteicams no plānošanas perioda sākuma izmantot Padomes Regulas (EK) Nr. 1698/2005 63. panta c) apakšpunktā minēto apakšpasākumu „prasmju apguve”, lai palīdzētu vietējām grupām organizēties un īsā laikā (piemēram, no 6 mēnešiem līdz 1 gadam) sagatavot vietējās attīstības plānu. Regulas (EK) Nr. 1968/2005 59. pantā noteiktas šādas finansējuma saņemšanai atbilstošas darbības:

- 1) valsts līmenī, kā atbalsta saņēmējus izmantojot mācību iestādes:
 - vietējas attīstības stratēģijas sagatavošanā un īstenošanā iesaistītā personāla mācības;
 - reklāmas pasākumi un vadītāju apmācības;
- 2) vietējā līmenī ar vietējo kopienu, vietējo attīstības aģentūru, vietējo partneru starpniecību, izmantojot līgumu vai jau izveidotās VRG kā atbalsta saņēmējas:
 - attiecīgas teritorijas pētījumi;
 - pasākumi, kas sniedz informāciju par attiecīgo teritoriju un vietējo attīstības stratēģiju.

Dalībvalstīs, kas ir izveidojušas *Leader+* valsts tīkla vienības, šīs struktūras var sniegt tehnisko atbalstu VRG jauno vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanā (piemēram, Nīderlandē). To ir iespējams izdarīt pirms jaunās lauku attīstības tīkla izveides.

VRG līmenī ir svarīgi nodrošināt raitu pāreju no spēju palielināšanas posma uz īstenošanas posmu un to, lai pēdējam posmam būtu atvēlēts pietiekami daudz laika. Tāpēc parasti uzaicinājums iesniegt pieteikumus lauku teritoriju atlasei vietējās attīstības stratēģiju īstenošanai jāorganizē divu gadu laikā pēc programmu apstiprināšanas.¹⁰

Jāpiemin, ka prasmju apguvei saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1698/2005 63. panta c) punktu būtu jābūt pieejamai arī vietējās attīstības stratēģiju īstenošanas posmā attiecībā uz mācību pasākumiem par tādiem jautājumiem kā VRG pārvaldība, pašnovērtējums, uzraudzība utt. Ieteicams, lai VRG pieredzes apmaiņa par attiecīgajām vietējās attīstības stratēģijām, — kurai nevar piešķirt finansējumu pasākuma „sadarbība” ietvaros, kur noteikta kopīgas rīcības prasība, — būtu atzīstama par finansējamu pasākuma „prasmju apguve” ietvaros.

Kopumā jāsaprot, ka dalībvalstīm ir jāpaskaidro pašreizējām un potenciālajām VRG, kā tās plāno palīdzēt teritorijām to attīstības stratēģiju plānošanā un īstenošanā (valsts tīkls, semināri ar citu mācību iestāžu starpniecību, izmantojot prasmju apguvi, vietējo spēju palielināšana, vajadzīgās finanšu un administratīvās dokumentācijas sagatavošana utt.).

Cik ilgi tiks īstenotas vietējās attīstības stratēģijas?

⁸ Skatīt Regulas (EK) Nr. 1698/2005 66. panta 3. punktu.

⁹ Skatīt Regulas (EK) Nr. 1698/2005 68. panta 2. punkta b) apakšpunktu.

¹⁰ Skatīt Regulas (EK) Nr. 1974/2006 37. panta 2. punktu.

Vietējās attīstības stratēģiju īstenošanai atvēlētais laiks galvenokārt atkarīgs no VRG atlases procedūras laika plānojuma. Valsts vai reģiona programmās jānorāda vietējo rīcības grupu atlases laika plānojums.

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1974/2006 37. panta 2. punktu uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus to lauku apvidu atlasei, kuros īsteno vietējās attīstības stratēģijas, organizē ne vēlāk kā divus gadus pēc programmu apstiprināšanas. Tomēr dalībvalstis vai reģioni var organizēt papildu uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, jo īpaši tad, ja *Leader* programmā var piedalīties jaunas teritorijas, sakarā ar ko var būt vajadzīgs ilgāks laiks.

Tāpēc ir iespējams plānošanas perioda sākumā organizēt vienu uzaicinājumu iesniegt priekšlikumus vai divas projektu iesniegšanas kārtas. Tomēr vienmēr vajadzētu atcerēties, ka vietējā attīstība un spēju palielināšana ir ilgtermiņa process. Pieredze rāda, ka vietējo attīstības stratēģiju faktiskā īstenošana uz vietas parasti nesākas agrāk kā plānošanas perioda ceturtajā gadā.

Kāda veida projektus ir iespējams finansēt vietējās attīstības stratēģiju ietvaros?

Jāievēro sīki noteiktais vispārīgo atbilstības noteikumu minimums (Regulas (EK) Nr. 1698/2005 71. panta 3. punktā minētie nosacījumi ES līmenī un programmas līmenī).

Jāpiemēro arī „atbalsta piešķiršanas kritēriji” (Regulas (EK) Nr. 1698/2005 78. panta a) punktā minētie atlases kritēriji, kas noteikti programmas līmenī pēc apspriešanās ar Uzraudzības komiteju).

Turklāt vietējās rīcības grupas nosaka projektu atlases kritērijus („vietējos atlases kritērijus”) saistībā ar konkrētām to vietējās attīstības stratēģiju prioritātēm. Šos vietējos atlases kritērijus ir ieteicams iekļaut vietējās attīstības stratēģijās — šādā modelī vietējo rīcības grupu atlases procedūras ietvaros ir iespējams apstiprināt īpašus vietējos atlases kritērijus.

Saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1698/2005 63. pantu VRG var īstenot darbības, kas atbilst ELFLA pasākumiem vai ir ārpus pasākuma darbības jomas, katras ass ietvaros, kas noteikta par atbilstošu *Leader* pieejas izmantošanai programmā.

Tas nozīmē, ka katra darbība šīs noteiktās ass darbības ietvaros (lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares konkurētspēja, vides pasākumi vai saimniecisko darbību dažādošana un dzīves kvalitātes uzlabošana) var pretendēt uz finansējumu.

Savas atbildības robežās dalībvalstīm ir jānodrošina saskaņotība un saderība ar citiem ES finansējuma avotiem. Vietējās attīstības stratēģijas varētu izvirzīt arī citos Eiropas fondos (piemēram, ERAF, ESF un EZF) paredzētos mērķus. Attiecībā uz 4. asi (*Leader*) LAP nav iespējams paredzēt skaidras demarkācijas robežas tāpat, kā tas jāpaveic attiecībā uz 1.–3. asi, jo tas kaitētu *Leader* pieejas integrācijas un daudznozaru koncepcijai.

Tas, ka projektu, kurš pieteikts *Leader* finansējuma saņemšanai ELFLA, varētu finansēt no kāda struktūrfonda, nenozīmē, ka projekts nevar pretendēt uz ELFLA finansējumu.

Vietējās attīstības stratēģijās ir jāpaskaidro, kāds pasākuma veids atbilst dažādo Eiropas fondu mērķiem, un tādējādi arī skaidri jāparāda, kāda veida pasākumus vajadzētu finansēt *Leader*, izmantojot ELFLA. Ja projekts atbilst ELFLA mērķiem un tas saskan ar vietējās attīstības stratēģiju, Vadošā iestāde nevar liegt VRG tiesības iesniegt projektu *Leader* finansējuma saņemšanai ELFLA ietvaros.

Sarežģītus projektus, kas pārsniedz ELFLA mērķu darbības jomu, var sadalīt vairākās darbībās, lai vienlaicīgi saņemtu finansējumu no dažādiem fondiem.

Katrā gadījumā Vadošajai iestādei jānodrošina, lai darbību finansējums nedublētos.

1) *Darbības, kas var pretendēt uz finansējumu Padomes Regulas (EK) Nr. 1698/2005 noteikto pasākumu ietvaros*

Principā jebkuru teritoriālo pasākumu un ar vairākām nozarēm saistītus pasākumus var īstenot, izmantojot *Leader* pieeju (skatīt Secinājumus Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāta pētījuma „*Methods for and success of mainstreaming Leader innovations and approach into rural development programmes*”³¹¹ 5.2.3.2. punktā) : „pietiekami daudzi piemēri liecināja, ka *Leader* tipa programmās ir iespējams integrēt plašu lauksaimniecības pasākumu loku, kas nav pasākumi, kuri var pretendēt uz finansējumu saskaņā ar Regulas Nr.1257/99 33. pantu (dažādošana) un 9. pantu (apmācības), piemēram, ieguldījumi lauku saimniecībās, palīdzība jaunajiem lauksaimniekiem darbības uzsākšanā, tirgvedība un pārstrāde, agrovīdes pasākumi un mežsaimniecības pasākumi, kas pārsniedz to, kas jau tiek darīts reģiona darbības programmu ietvaros. Spānijā, Somijā, Francijā, Itālijā un Apvienotajā Karalistē ir pietiekami daudz piemēru, kas liecina, ka spēcīga *Leader* iezīmju integrācija ietver pasākumus lauku uzņēmējdarbības attīstībai un kultūrvīdes ainavu dažādības saglabāšanai. Saimniecībām domātu pasākumu iekļaušana var nodrošināt ražotājiem, zemes apsaimniekotājiem, lauku iedzīvotājiem un sabiedrībai kopumā materiālus un nemateriālus labumus (..)”.

Pasākumus var īstenot, izmantojot tikai *Leader* asi, vai arī papildus parastajai lejupvērstajai izpildes sistēmai (projektu atlasī veic Vadošā iestāde).

Ja projekts ietilpst konkrēta pasākuma piemērošanas jomā, piemēro tā atbilstības un atlases nosacījumus (Regulas Nr. 1698/2005 64. pants). Pasākumam piemērojamos nosacījumus nosaka ES līmenī (Padomes Regula Nr. 1698/2005 un/vai Regula Nr. 1974/2006) un programmas līmenī (saskaņā ar Regulas Nr. 1698/2005 71. panta 3. punktu noteiktie atbilstības noteikumi). Piemēro arī horizontālos nosacījumus, kas nav raksturīgi tikai kādam konkrētam pasākumam (piemēram, valsts atbalsta noteikumi, ieguldījums natūrā utt.).

Saskaņā ar analīzi par *Leader* mērķa grupām, kas 2010. gadā izveidotas Eiropas Lauku attīstības tīklā, dalībvalstīm jāpārskata esošie LAP pasākumi, lai novērtētu, vai atbilstības noteikumi ierobežo VRG spēju izstrādāt un īstenot novatoriskas, daudznozaru vietējās stratēģijas lauku attīstības politikas 1.–3. ass mērķu sasniegšanai. Projektiem, kam parasti piemērojama *Leader* pieeja, jābūt tiesīgiem saņemt finansējumu; šeit var ietilpt inovāciju projekti, teritoriāli projekti, neliela mēroga projekti vai projekti, kas apvieno vairākus partnerus. Turklāt, **apvienojot vairākus pasākumus** (tostarp vairāku asu pasākumus), vajadzētu būt iespējai piešķirt atbalstu sarežģītiem projektiem, kas labāk ņem vērā vietējo attīstības stratēģiju daudznozaru mērķus.

2) *Darbības, kas var pretendēt uz finansējumu ārpus Padomes Regulas (EK) Nr. 1698/2005 noteiktajiem pasākumiem*

¹¹ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi.

Atbalstāmajām darbībām nav obligāti jāatbilst kādam no lauku attīstības pasākumiem. Tas ir svarīgi, lai saglabātu *Leader* metodes eksperimentālo/novatorisko funkciju. Piemēro ES līmenī noteiktos horizontālos nosacījumus (piemēram, valsts atbalsta noteikumus, ieguldījumus natūrā utt.) un programmas līmeņa nosacījumus, kas nav raksturīgi kādam konkrētam pasākumam. **Jāievēro attiecīgās ass mērķi.**

Saskaņā ar analīzi par *Leader* mērķa grupām dalībvalstīm pēc vajadzības jāveic noteikumu grozījumi, lai ļautu VRG izstrādāt arī vietējus risinājumus, kas nav pilnībā atbilstoši programmās definētajiem lauku attīstības programmas pasākumiem, tomēr ir piemēroti attiecīgo asu mērķu sasniegšanas veicināšanai. LAP elementi, lai nodrošinātu metodes efektīvu īstenošanu, var būt šādi:

- **Īpašu apakšpasākumu izveide** (pasākumiem 411–413), tostarp nosakot darbības, kuras var pretendēt uz atbalstu, saņēmējus un finansēšanas nosacījumus, kas ļauj finansēt projektus, kuri neatbilst citu standarta pasākumu atbilstības kritērijiem, bet kuri domāti vienas vai vairāku no trim asīm mērķu sasniegšanai;

- **iespēja finansēt projektus vietējās attīstības stratēģijas ietvaros, kas nav saistīti ne ar vienu konkrētu LAP pasākumu.** Vienīgais nosacījums ir, lai tas tiktu darīts ar mērķi sasniegtu vienas vai vairāku no trim asīm mērķus (Regulas Nr. 1698/2005 63. panta a) punkta un 4. panta nozīmē). Darbības, kas var pretendēt uz atbalstu, un tā saņēmēji tiek noteikti vietējās attīstības stratēģijā. Finansēšanas nosacījumi tiek noteikti programmas līmenī (piemēram, atbalsts neliela mēroga projektiem).

Kā katras grupas budžets segs grupas darbības izmaksas, kā arī prasmju apguves un teritorijas aktivizēšanas izmaksas?

Programmai jānodrošina provizorisks *Leader* ass darbības izmaksu, prasmju apguves un aktivizēšanas izdevumu aprēķins.¹² **Visu triju darbības veidu atbilstības periods var būt gan stratēģijas izstrādei nepieciešamais periods, gan tās īstenošanas periods.**

- *Darbības izmaksas*

Grupās darbības izmaksas nedrīkst pārsniegt 20 % no kopējiem vietējai stratēģijai iedalītajiem valsts izdevumiem (Regulas (EK) Nr. 1974/2006 38. panta 1. punkts). **Darbības izmaksas ietver atlasīto VRG personāla un administrācijas izmaksas.** VRG personāla un VRG dalībnieku līdzdalība valsts un Eiropas tīklu sanāsmēs arī nosakāma par attiecināmajiem izdevumiem, jo tīklu veidošana ir viens no septiņiem *Leader* principiem.

Parasti pamatfunkciju (skatīt V nodaļu) veikšanai nepieciešamais darbinieku skaits ir divi darbinieki — kvalificēts vadītājs un administratīvais palīgs. **Papildu cilvēkresursi varētu būt nepieciešami atkarībā no deleģēto papildu administratīvo uzdevumu skaita, aptvertās teritorijas un/vai iedzīvotāju skaita vai budžeta stratēģijas.** Personālam jābūt kvalificētam un/vai ar pieredzi vietējo projektu administratīvajā pārvaldībā, kā arī darbā ar noteiktiem finanšu pārvaldības īstenošanas modeļiem.

¹² Regulas (EK) Nr. 1974/2006 II pielikuma 5.3.4.3.punkts.

Darbības izdevumiem ir ieteicams piemērot avansa sistēmu saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1974/2006 38. panta 2. punkta noteikumiem, lai VRG varētu segt naudas plūsmas vajadzības.

- *Prasmju apguve*

Padomes Regulas Nr. 1698/2005 63. panta c) punktā minētajā 59. pantā norādītas atbilstošās darbības prasmju apguves jomā („attiecīgas teritorijas pētījumi”, „vietējas attīstības stratēģijas sagatavošanā un īstenošanā iesaistītā personāla mācības”). Izdevumi par VRG dalībnieku mācībām arī jāuzskata par attiecināmajiem izdevumiem prasmju apguves sakarā, jo tie ir neizbēgami vietējās attīstības stratēģijas sagatavošanā un īstenošanā.

- *Aktivizēšana*

Vairākums vietējo rīcības grupu uzskata, ka to darba galvenā daļa un vērtība ir aktivizēšanas darbības.

Padomes Regulas Nr. 1698/2005 63. panta c) punktā minētajā 59. pantā norādītas atbilstošās aktivizēšanas darbības („pasākumi, kas sniedz informāciju par attiecīgo teritoriju un vietējo attīstības stratēģiju”, „reklāmas pasākumi un vadītāju apmācības”). Šeit ietilpst projektu attīstības uzdevumi, piemēram, atbalsts potenciālajiem atbalsta saņēmējiem projektu izstrādē un pieteikumu sagatavošanā, tomēr arī dažādo kopienu veidojošo ieinteresēto personu kopā sasaukšana. Ja šādas lomas nav, tad vietējās attīstības stratēģijas īstenošanā piedalīsies tikai spēcīgākās organizācijas, uzņēmumi un teritorijas. Šīs svarīgās funkciju daļas uzdevums ir iedrošināt vājākos dalībniekus un kopienas teritorijas, nodrošinot tiem vajadzīgo tehnisko palīdzību, izvilināt jaunas idejas, kas citādi neparādītos, palīdzot tiem pārvarēt konfliktus, kas pastāv katrā kopienā, kopdarba kultūras radīšana kopīgu mērķu sasniegšanai un spēcīgas identitātes apziņas un teritorijas tēla izveide.

VRG jāizmanto dažādi līdzekļi, lai informētu vietējo sabiedrību par projektu dotāciju iespējām, piemēram, publiskas sanāksmes un citi pasākumi, informatīvie materiāli un publikācijas, VRG tīmekļa vietnes, kā arī ar VRG dalībnieku starpniecību. Tādējādi VRG ne tikai atsauca, lai saņemtu tām nepieciešamās dotācijas, bet arī potenciāli iedrošina citas vietējās ieinteresētās personas apsvērt jaunas investīcijas vai citus projektus.

Aktivizēšanas pasākumiem nepieciešami papildu resursi un komunikācijas prasmes, kas atšķiras no iepriekš minētajās finanšu un administratīvajās funkcijās vajadzīgajām prasmēm. Valstis, kuras ir izmantojušas *Leader* pieejas, lai uzlabotu organizatoriskās spējas un vietējo attīstību savās lauku teritorijās, parasti izmantojušas 4–5 vietējo cilvēku komandas. Šīm vietējām komandām jāpiemīt gan saimnieciskajām, gan tehniskajām prasmēm, kas vajadzīgas vietējo projektu dzīvotspējas novērtēšanai un atbalstīšanai.

Vai sadarbība būtu jāiekļauj vietējās attīstības stratēģijā?

Sadarbība nav obligāta VRG līmenī, bet tai jābūt pieejamai tām VRG, kuras vēlas īstenot sadarbības projektus. Sadarbības pasākums, kā jebkurš cits *Leader* pasākums, jāplāno programmā.

Sadarbību var integrēt vietējās attīstības stratēģijās *ex-ante*, un „vecajās” dalībvalstīs tai piešķirama prioritāte vietējās attīstības stratēģijas atlases kritērijos.

Sadarbības pasākumu var īstenot arī tiešā veidā, izmantojot kompetentās iestādes organizētas atlases procedūras.

IV nodaļa Vietējo rīcības grupu atlase

Kādi būs atlases kritēriji un ievērojamās procedūras?

Atlases procedūra

Vietējo grupu, atbilstošo teritoriju un stratēģiju atlase un izveide, iespējams, ir visas programmas nozīmīgākais posms. Tāpēc ir svarīgi, lai atlases kritēriju noteikšana ne tikai tiktu uzskatīta par vienkāršu administratīvu procesu, bet arī lai tā atbilstu programmā paredzētajiem *Leader* stratēģiskās politikas mērķiem.

Uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus to lauku apvidu atlasei, kuros īsteno vietējās attīstības stratēģijas, organizē ne vēlāk kā divus gadus pēc programmu apstiprināšanas. Tomēr dalībvalstīs vai reģioni var organizēt papildu uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus, jo īpaši tad, ja *Leader* programmā var piedalīties jaunas teritorijas, jo tad var būt vajadzīgs ilgāks laiks.

Regula (EK) Nr. 1974/2006 nosaka, ka programmā konkrēti jāmin procedūra, grafiks un objektīvi atlases kritēriji vietējās attīstības stratēģiju atlasei. Priekšrocība tam, ka programmā jau ir noteikti precīzi objektīvi atlases kritēriji, ir tā, ka uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus var publicēt maksimāli ātri.

Dalībvalstīm piemīt zināma elastība īstenošanas modeļu pieņemšanā.

Vietējo rīcības grupu atlases procedūrām ir jābūt tādām, lai tajās varētu piedalīties visi attiecīgie lauku apvidi, un jānodrošina konkurence starp vietējām rīcības grupām, kas ierosina vietējās attīstības stratēģijas.¹³ Citiem vārdiem, dalībvalstīm vismaz ir jāparāda, ka ir izveidota procedūra iesaistīto personu informēšanai par iespējām iesniegt pieteikumus *Leader* ass atbalsta saņemšanai, un ka šīm personām ir skaidrs lēmumu pieņemšanas process. Lauku kopienām jāsaņem visplašākā iespējamā informācija (publikācijas, tīmekļa vietnes utt.).

¹³ Regulas (EK) Nr. 1974/2006 37. pants.

Tie paši atlases kritēriji jāpiemēro visām programmā iesaistītajām VRG, lai nodrošinātu vienlīdzīgas attieksmes principa piemērošanu.

Valsts programmu atlases procedūrās varētu ietilpt reģionāls atlases posms, lai novērtētu vietējās attīstības stratēģijas saskaņotību ar citu politiku vai instrumentu izstrādāto reģiona attīstības stratēģiju. Tomēr visām VRG jāpiemēro vienādi atlases kritēriji. Šis reģionālais posms notiek pirms valsts galīgās atlases posma, kurā valsts atlases komiteja veic visu pieteikumu salīdzinošo novērtēšanu.

Vadošā iestāde var paredzēt izsludināt vienu uzaicinājumu iesniegt pieteikumus un divus pieteikumu iesniegšanas termiņus, kur pirmais domāts teritorijām ar pieredzi *Leader* īstenošanā, kas ir gatavas īstenot vietējās attīstības stratēģijas, bet vēlākais datums — teritorijām, kurās *Leader+* pasākumi vēl nav īstenoti, lai uzsāktu vietējās stratēģijas izpildi no 2008. gada.

Vadošā iestāde var paredzēt arī divus secīgus uzaicinājumus iesniegt priekšlikumus katrā no šīm kategorijām.

Teritorijās ar *Leader* pieredzi 2000.–2006. gada plānošanas periodā (vai ES10 valstīs — 2004.–2006. gada periodā) jāievēro pārejas noteikumi — šīs VRG sāks īstenot jaunās vietējās attīstības stratēģijas tikai tad, kad būs noslēgtas iepriekšējo stratēģiju juridiskās saistības attiecībā pret atbalsta saņēmējiem. Jāparedz arī īpaši gadījumi, kad agrākā VRG paplašina savu teritoriju vai vietējās stratēģijas darbības jomu; tā var sākt īstenot jauno stratēģiju jaunajā teritorijā, gaidot 2008. gada beigas (vai saistību noslēgumu/perioda beigas) līdzšinējā teritorijā. Ja jaunais darbības veids (jauna atbilstošo maksājuma saņēmēju kategorija vai jauna darbības teritorija) ir iekļauts vietējās attīstības stratēģijā, tā īstenošana var sākties līdztekus ar iepriekšējo stratēģiju. Jānodrošina atsevišķa grāmatvedības sistēma. Tomēr pareizas finanšu pārvaldības interesēs ir ieteicams, lai VRG būtu izsmēlusi iepriekšējās vietējās attīstības stratēģijas piešķirumu, pirms tā sāk īstenot jauno stratēģiju.

Jaunās teritorijās pirms vietējās attīstības stratēģijas iesniegšanas nepieciešama prasmju apguve (laikposmā no 6 mēnešiem līdz 1 gadam).

Pēc atlases veikšanas pēc dažu dalībvalstu iniciatīvas iedibinātā administratīvā prakse ir tāda, ka VRG izveidota vai iecelta juridiskā persona paraksta vienošanos/līgumu par vietējās attīstības plānu ar maksājumu aģentūru un/vai vadošo iestādi. Administratīvo kārtību, kas tiks izveidota, lai nodrošinātu saskaņotās vietējās attīstības stratēģijas īstenošanu, apraksta vietējās attīstības plānā.

Atlases kritēriji

Izšķir trīs atlases kritēriju kategorijas. Tie ir ar teritoriju saistītie kritēriji (1), partnerība (2) un stratēģija (3). Katram no šiem trim elementiem papildus atbilstības kritērijiem, iespējams, nepieciešami kvalitātes elementi (teritorijas viendabīgums, stratēģijas kvalitāte, vietējās rīcības grupas organizācija).

Padomes Regulas (EK) Nr. 1698/2005 62. pants nosaka minimālos atlases kritērijus. Tāpēc tos iespējams papildināt ar īpašiem valsts kritērijiem. Tas nozīmē, ka dalībvalstis var pievienot turpmākus kritērijus, kas konkrēti palīdz tām izvēlēties labākās grupas un teritorijas to izvirzīto vietējās kopienas mērķu īstenošanai.

- 1) Ar teritoriju saistītie kritēriji

Teritorija, uz ko attiecas stratēģija, ir viendabīga, un tā nodrošina pietiekamu kritisko masu attiecībā uz cilvēkresursiem, finanšu un saimnieciskiem resursiem, lai atbalstītu dzīvotspējīgu attīstības stratēģiju (Padomes Regulas (EK) Nr. 1698/2005 62. panta 3. punkts).

Teritorijas viendabīgums

Teritorijai jābūt pietiekami *viendabīgai* no ģeogrāfiskā, saimnieciskā un sociālā viedokļa. *Leader* asij pieņemtā teritoriālā pieeja pašos pamatos maina to, kā tiek uztvertas un definētas vietējās teritorijas. Teritorijas kļūst par teritoriālajiem projektiem — proti, par aktīvām, mācību procesā esošām organizācijām, kas kopīgi strādā kopīga mērķa sasniegšanai. Šī pieeja maina loģiku, saskaņā ar kuru tika noteiktas VRG teritoriju robežas. Nav ieteicams sākt ar noteiktām administratīvajām robežām, apsvērt vajadzības un tad meklēt kādu (parasti no ārienes), kas atrisinātu problēmu. Cikls jāsāk, nosakot teritorijas ieinteresētās personas, to vajadzības, potenciālu un nākotnes stratēģiju. Precīzās teritorijas robežas būs atkarīgas no tā, kurš, ko un ar ko vēlas darīt.

Kritiskās masas kritērijs: cik lielām jābūt teritorijām?

Regulā (EK) Nr. 1974/2006 noteiktas elastīgas VRG teritoriju lieluma zemākās un augstākās robežas — „minēto teritoriju iedzīvotāju skaitam parasti jābūt ne mazākam par 5000 iedzīvotāju un ne lielākam par 150 000 iedzīvotāju. Tomēr pienācīgi pamatotos gadījumos iedzīvotāju skaita robežas, proti, 5000 un 150 000, var attiecīgi pazemināt vai paaugstināt”¹⁴.

Ja dalībvalsts izmanto šo atkāpes iespēju, programmā jānorāda pietiekams pamatojums. Teritorijā var iekļaut mazpilsētas un priekšpilsētas, tomēr 4. asij ģeogrāfiskā mērķa noteikšanā vajadzētu aprobežoties ar programmā norādītās lauku teritorijas demarkāciju — saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1698/2005 61. panta a) punktu *Leader* pieejas teritoriāli bāzētas vietējas attīstības stratēģijas ir paredzētas skaidri noteiktām vietēja līmeņa reģionālām *lauku teritorijām*.

Parasti *Leader+* vietējās rīcības grupas vidējais lielums ir aptuveni 56 000 iedzīvotāju, vidēji aptverot 1805 km² teritoriju. Tomēr šeit iespējamas plašas variācijas; tādās valstīs kā Īrija, Apvienotā Karaliste un Itālija vidējais iedzīvotāju skaits pārsniedz 70 000, bet Spānijā, Austrijā, Beļģijā un Luksemburgā tas nepārsniedz 40 000. Zviedrijā un Somijā vidējais lielums pārsniedz 4000 km², bet Beļģijā, Luksemburgā un Nīderlandē tas ir mazāks par 500 km².

Ir skaidrs, ka teritorijas lielums būtu jāpiemēro katras valsts reālajai situācijai (piemēram, iedzīvotāju blīvumam). Šajā ziņā katrai dalībvalstij jāņem vērā vismaz divi aspekti:

- jo lielāka teritorija, jo lielāka kritiskā masa; programmas pārvaldībā visticamāk būs apjomradīti ietaupījumi, un teritorija var (bet tas nav obligāti) vairāk atbilst funkcionālai (un ilgtspējīgai) darba tirgus teritorijai;
- jo mazāka teritorija, jo vieglāk nodibināt kontaktu ar vietējiem iedzīvotājiem, palielināt vietējo līdzdalību un organizatoriskās spējas, kā arī stiprināt vietējo

¹⁴ Skatīt Regulas (EK) Nr. 1974/2006 37. panta 3. punktu.

identitāti. Tā kā šie ir *Leader* ass galvenie mērķi, teritorijas nedrīkst būt pārāk lielas.

Tādējādi dalībvalstu galvenais uzdevums ir panākt saprātīgu līdzsvaru starp diviem minētajiem aspektiem, ievērojot īstenošanas regulas 37. panta 3. punktā noteiktos ierobežojumus.

- 2) Ar partnerību saistītie kritēriji

Vietējās rīcības grupas sastāvā jābūt vai nu grupai, kas jau kvalificēta kā atbilstīga *Leader* II vai *Leader+* pasākumiem vai kas ir guvusi pieredzi saskaņā ar *Leader* pieeju, vai arī tai jābūt jaunai grupai, kas pārstāv partnerus no dažādām vietējām sociālekonomiskām nozarēm attiecīgā teritorijā¹⁵.

Lēmumu pieņemšanas līmenī saimnieciskajiem un sociālajiem partneriem, kā arī citiem pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, piemēram, lauksaimniekiem, lauku sievietēm un jauniešu organizācijām jāveido vismaz 50 % no vietējās partnerības. Šeit mērķis ir panākt līdzsvaru starp teritorijas sociālekonomisko sastāvu un partnerības sastāvu¹⁶.

Leader rīcības grupas nedrīkst jaukt ar 3. ass vietējām valsts un privātā sektora partnerībām saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1698/2005 59. punkta e) punktu, kuras tika izveidotas vietējo stratēģiju īstenošanai, piesakoties vienam vai vairākiem 3. ass pasākumiem, un kam ES līmenī nav noteikts minimālais privāto partneru procents.

Vietējai rīcības grupai jāparāda spēja noteikt un īstenot teritorijas attīstības stratēģiju, ierosināt integrētu vietējās attīstības stratēģiju un atbildēt par tās īstenošanu¹⁷.

Vadošā iestāde nodrošina to, ka vietējās rīcības grupas vai nu izvēlas administratīvu un finansiālu vadītāju, kas spēj administrēt valsts līdzekļus un nodrošināt apmierinošu partnerības darbību, vai apvienojas juridiski izveidotā vienotā struktūrā, kuras uzbūve garantē apmierinošu partnerības darbību¹⁸. Jāgarantē spēja pārvaldīt valsts sektora līdzekļus. Dažām vietējām grupām šādas zināšanas var būt organizācijā iekšēji, bet citos gadījumos var nākties izmantot kādu no partnerības dalībniekiem vai ārēju struktūru, kas spēj pārvaldīt valsts sektora līdzekļus. Pēdējo modeli, kas piemērots jaunajām VRG, kam nav *Leader* pieredzes, nevajadzētu sistemātiski lietot pieredzējušākās VRG.

- 3) Ar vietējās attīstības stratēģiju saistītie kritēriji

Integrētas vietējas attīstības stratēģijas pamatā jābūt vismaz šādiem elementiem (Padomes Regulas 61. panta a) līdz d) punkts un g) punkts):

- teritoriāli bāzētas vietējas attīstības stratēģijas, kas paredzētas skaidri noteiktām vietēja līmeņa reģionālām lauku teritorijām;
- vietējas valsts un privātās partnerības;
- augšupvērsta pieeja, lēmumu pieņemšanas pilnvaras vietējas attīstības stratēģiju izstrādē un īstenošanā uzticot vietējām rīcības grupām;

¹⁵ Regulas (EK) Nr. 1698/2005 62. panta 1. punkta b) apakšpunkts.

¹⁶ Regulas (EK) Nr. 1698/2005 62. panta 1. punkta b) apakšpunkts.

¹⁷ Regulas (EK) Nr. 1698/2005 62. panta 1. punkta a) un c) apakšpunkts.

¹⁸ Regulas (EK) Nr. 1698/2005 62. panta 2. punkts.

- daudznozaru koncepcija un tādas stratēģijas īstenošana, kas balstās uz dažādu vietējās saimniecības nozaru dalībnieku un projektu mijiedarbību;
- vietēju partnerību tīklu veidošana.

ES 15 dalībvalstu pienākums ir noteikt par prioritāti tādu vietējo rīcības grupu atlasī, kuras vietējā attīstībā integrējušas sadarbību. Prioritāti var piešķirt arī novatoriskām stratēģijām vai citām raksturiezīmēm.

Fakts, ka VRG juridiskā persona īsteno citus ES fondus (piemēram, darbojas kā grupa Eiropas Zivsaimniecības fonda 4. ass ietvaros), nav uzskatāms par izslēgšanas kritēriju. Jānodrošina skaidra instrumentu nodalīšana (skaidri noteiktas partnerības; projektu atlases komitejas; atsevišķa grāmatvedība un noteiktas stratēģiju robežas) un kopīgo darbības izmaksu sadalīšana.

V nodaļa

Vietējās attīstības stratēģijas īstenošana

Par vietējās attīstības stratēģijas praktisko īstenošanu atbild vietējā rīcības grupa (Regulas (EK) Nr. 1698/2005 62. panta 1. punkta a) apakšpunkts). „Smaguma centram” lēmumu pieņemšanas procesā jābūt vietējā līmenī, t.i., tur, kur veicamas galvenās *Leader* ass īstenošanas darbības. Pārvaldības uzdevumu decentralizācija neietekmē Vadošās iestādes atbildību par pārvaldības pareizību (Regulas (EK) Nr. 1698/2005 75. panta 2. punkts).

Leader īstenošanas modeļi

Pieredze ar iepriekšējiem *Leader* Kopienas pasākumiem liecina, ka starp dalībvalstīm pastāv lielas atšķirības VRG deleģēto uzdevumu apjoma ziņā. Pašlaik dalībvalstīs *Leader* asī izmanto trīs lielākos *Leader* īstenošanas modeļus:

- VRG ir piešķirtas tiesības tikai veikt projektu atlasī;
- VRG ir piešķirtas tiesības veikt projektu atlasī un maksājumus atbalsta saņēmējiem;
- VRG ir piešķirtas tiesības gan veikt projektu atlasī, gan tos apstiprināt.

Pirmo modeli (tikai projektu atlases decentralizācija) var uzskatīt par „pamatmodeli”, kas atbilst prasību minimumam attiecībā uz lēmumu pieņemšanas pilnvaru nodošanu vietējam līmenim. Pārējie modeļi ir izstrādāti pēc dalībvalstu iniciatīvas.

Pirmajos divos modeļos pirms projektu apstiprināšanas atbilstības pārbaudi veic maksājumu aģentūra, vadošā iestāde vai kāda cita valsts struktūra atbilstoši deleģējumam. Šai administratīvajai pārbaudei vajadzētu būt tikai likumības pārbaudei par darbību atbilstību, nevis kvalitātes novērtējumam par to, cik projekti ir nozīmīgi vietējās stratēģijas īstenošanai. Šādai pārbaudei būtu pakļaujami tikai tie projekti, kurus jau izvēlējušies VRG. Minētajām struktūrām nevajadzētu veikt turpmākas pārbaudes/izskatīt tos projektus vai projektu sarakstus, kurus VRG ir noraidījusi.

Vadošajām iestādēm jā sagatavo skaidri norādījumi maksājumu aģentūrām par to lomu *Leader* lēmumu pieņemšanas procesā.

Visos īstenošanas modeļos jā saglabā pienācīga pienākumu nodalīšana, lai nodrošinātu lēmumu pieņemšanas caurredzamību un novērstu iespējamus interešu konfliktus. Parasti tos, kuri iesaistīti projektu izstrādē, nedrīkst iesaistīt projektu atlasē vai apstiprināšanā. Tāpat tos, kuri iesaistīti projektu atlasē vai apstiprināšanā nedrīkst iesaistīt maksājuma pieprasījumu pārbaudes uzdevumu veikšanā.

VRG administratīvie pamatuzdevumi

VRG administratīvās pamatfunkcijas, kas kopīgas visiem šiem īstenošanas modeļiem, ir minētas turpmāk (tās, protams, jāpielāgo valsts vai reģiona administratīvajai situācijai).

1. Uzaicinājumu sagatavošana un publicēšana, tostarp vietējo atlasēs kritēriju definēšana (periodiski vai pastāvīgi uzaicinājumi).
2. Pieteikumu saņemšana.
3. Projektu vērtēšana.
4. Vai nu projektu sarindošana pēc noteiktiem kritērijiem un atlasīto projektu saraksta iesniegšana vadošajai iestādei, tai skaitā nosakot atbalsta summas, vai pastāvīga atlasīto projektu iesniegšana vadošajai iestādei.
5. Stratēģijas īstenošanas uzraudzība (arī atlasīto projektu īstenošanas uzraudzība).
6. Stratēģijas vērtēšana.

Vadošajai iestādei vajadzētu koncentrēties uz tiem uzdevumiem, kuru mērķis ir atvieglot VRG darbu vietējā līmenī, nodrošinot VRG nepieciešamo īstenošanas regulējumu un pārraudzības sistēmu, lai veiktu īstenošanas uzraudzību vietējā līmenī. Tāpat vadošajai iestādei būtu jākoncentrējas uz kontroles uzdevumiem, lai nodrošinātu atbilstības noteikumu ievērošanu.

Projektu atlasēs procedūra

VRG veic projektu kvalitātes novērtēšanu, vērtējot arī atbilstību vietējās attīstības stratēģijai, pamatojoties uz vietējiem projektu atlasēs kritērijiem. Projektu novērtējumam jābūt pamatotam un dokumentētam tā, lai apliecinātu lēmumu pareizību un taisnīgumu, pamatojoties uz konsekventiem un atbilstošiem atlasēs kritērijiem. Projektu atlasēs lēmumus parasti uztic vēlētai struktūrai (komitejai, padomei utt.), kuru veido no partnerības dalībniekiem.

Jāizveido procedūras, lai nodrošinātu visu lēmumu caurskatāmību un lai tie būtu pietiekami pārredzami (piemēram, publicējot projektu atlasēs sanāksmju protokolus VRG tīmekļa vietnēs), kā arī lai izvairītos no interešu konfliktiem. Visiem projektu atlasēs komitejas dalībniekiem, kuri ieinteresēti kāda projekta īstenošanā, šāda ieinteresētība jāpaziņo, un tie nedrīkst piedalīties balsošanā.

Paziņojumā jāapraksta, kāda veida saikne pastāv starp atlasēs komitejas dalībnieku un pieteikuma iesniedzēju. Šī informācija jāatspoguļo arī protokolā. Piemēram, pastāv interešu konflikts, proti, projektu atlasēs komitejas dalībnieka funkciju veikšanu traucē ģimenes vai saimnieciskās intereses (piemēram, atlasēs komitejas dalībnieks ir pieteikuma iesniedzējs).

VRG jāpiemēro iekšēji noteikumi, lai nodrošinātu, ka partnerībās nedominē vietējās varas iestādes projektu atlases sanāksmēs; to var panākt, piemēram, prasot, lai katrā lēmumu pieņemšanas sanāksmē vismaz 50 % balsu veidotu privātā sektora dalībnieki (62. panta 1. punkta b) apakšpunkts).

Pārsūdzēšanas kārtība

Jāizveido pārsūdzēšanas kārtība, lai pieteikuma iesniedzēja sūdzību būtu iespējams iesniegt iestādei, kas atbild par projektu apstiprināšanu (vadošā iestāde vai VRG atkarībā no īstenošanas modeļa), noteiktā laikposmā pēc negatīvā lēmuma pieņemšanas.

Maksājumu funkcija

Pastāv divi modeļi izdevumu apliecināšanai un maksājumu veikšanai atbalsta saņēmējam:

1) Decentralizēts modelis, kur grupa tieši atbild par projektu pabeigšanas un maksājumu sākotnējo apliecināšanu ir vispārīgā piešķiruma sistēma. Vispārīgs piešķirums ir vai nu pašas VRG rīcībā, vai arī to pārvalda partneraģentūra, kas vai nu ietilpst VRG, vai arī darbojas neatkarīgi no vietējās grupas.

Regulas (EK) Nr. 1290/2005 6. panta 1. punktā minēti maksājumu aģentūras veicamie uzdevumi un ir piebilsts: „Šo uzdevumu veikšanu, izņemot Kopienas atbalsta izmaksāšanu, var deleģēt.” 6. panta 1. punkts attiecas tikai uz „Kopienas atbalsta maksājumu”. Lauku attīstības jomā, kur atbalsta saņēmējam parasti izmaksā vienu publisko līdzekļu piešķirumu, kuru līdzfinansē ES un dalībvalsts, uz minēto maksājumu atbalsta saņēmējam 6. panta 1. punkts neattiecas, tāpēc to var veikt vietējā rīcības grupa. Maksājumu aģentūrai jā saglabā atbildība tikai par piešķiruma ES daļas atmaksāšanu citai iestādei vai struktūrai.

Gadījumos, kad dalībvalsts šo iespēju izmanto, maksājumu aģentūra saglabā pilnu atbildību par visa pamatā esošā darījuma likumību un pareizību, tostarp ES finanšu interešu aizsardzību, kā arī attiecīgo izdevumu deklarēšanu Komisijai un atbilstošu pārskatu sagatavošanu. Piemēram, VRG var izmantot maksājumu aģentūras sagatavoto atbilstības kontrollapu, kas atbilst attiecīgajiem finanšu jomas tiesību aktiem. VRG jā aizpilda šī kontrollapa. Visa saistītā dokumentācija jā glabā kontroles vajadzībām tik ilgi, kā noteikts attiecīgajos tiesību aktos.

Piešķiruma izpildes sistēma pilnībā darbojas tikai tad, ja publiskie līdzekļi koncentrēti vienā paketē (sk. turpmāk — finansējuma koncentrācijas pakāpe). Ja decentralizēts ir tikai Eiropas finansējums, bet VRG ikreiz jā iesniedz pieteikums, lai saņemtu valsts līdzfinansējumu katram projektam, elastības iespēja būtu pilnībā likvidēta. Vispārīgā piešķiruma sistēmai nepieciešama pienācīgi koordinēta finanšu plūsmu pārvaldība.

2) Vairāk centralizēts modelis, kur maksājumu veic maksājumu aģentūra. Atbalsta saņēmējs maksājuma pieprasījumu iesniedz maksājumu aģentūrai ar VRG starpniecību (VRG informē maksājumu aģentūru, ka var veikt maksājumu) vai tieši maksājumu aģentūrai, iesniedzot kopiju VRG. Maksājumu atbalsta saņēmējam tiešā veidā veic maksājumu aģentūra, nosūtot dokumentu kopiju VRG. Vietējās rīcības grupas jā informē uzraudzības un stratēģijas vērtēšanas vajadzībām.

Leader+ VRG ir izmantojušas abas sistēmas. Abām metodēm ir gan priekšrocības, gan

trūkumi. Tomēr daudz kas atkarīgs no administratīvās prakses un ieraduma. Piemēram, dažas iestādes var ļoti ātri veikt tiešos maksājumus atbalsta saņēmējiem pēc dokumentu saņemšanas no grupas, neiejaucoties lēmumu pieņemšanā. Tomēr citos gadījumos tas var nozīmēt cītīgu dubultu pārbažu veikšanu, kas ievērojami palēnina procedūru un mazina grupas spējas pieņemt lēmumus un panākt rezultātus.

Ir ieteicams finanšu plūsmu aprakstā noteikt maksimālo termiņu maksājumu veikšanai atbalsta saņēmējiem vai, pēc vajadzības, atmaksu veikšanai VRG, lai VRG būtu kāda drošība plānošanā un būtu zināms tēriņu veikšanas periods.

Pārbaudes

Padomes Regulas EK Nr. 65/2011 (ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 attiecībā uz pārbaudes kārtību) 28.f panta 2. punkts (agrāk — 33. panta 1. punkts) 63. panta a) punktā minēto izdevumu (pasākums „Vietējās attīstības stratēģijas īstenošana”) 63. panta a) punktā minēto izdevumu (pasākums „Sadarbība”) gadījumā dalībvalstīm ļauj deleģēt kontroles uzdevumu veikšanu VRG saskaņā ar oficiālu pilnvarojumu. VRG var veikt projektu pieteikumu un maksājuma pieprasījumu administratīvās pārbaudes, tostarp ar ieguldījumiem saistītus apmeklējumus uz vietas. Tomēr kompetentajai iestādei joprojām ir jāpārbauda, vai VRG ir administratīvas un kontroles spējas minētā darba veikšanai, un jāveic regulāras VRG darbības pārbaudes, tostarp grāmatvedības pārbaude un atkārtota administratīvo pārbažu izlases veida pārbaude.

Ja VRG nav saņēmusi šādu deleģējumu, ieteicams informēt VRG par pārbažu rezultātiem vai ļaut VRG darbiniekiem piedalīties apmeklējumos un pārbaudēs uz vietas. Tādējādi VRG var uzraudzīt vietējās attīstības stratēģiju īstenošanu un uzlabot prasmes saistībā ar atbilstības noteikumiem un finanšu pārvaldību.

Kompetentās iestādes joprojām atbild par pārbažu uz vietas veikšanu. Pārbaudes izlasei jāatspoguļo *Leader* izdevumu relatīvais īpatsvars.

Līdzfinansējums

Eiropas Lauku attīstības tīkla (ELAT) *Leader* mērķa grupas ir norādījušas, ka dažās dalībvalstīs ir problemātiski nodrošināt valsts līdzfinansējumu. Pašreizējo grūtību iespējamie risinājumi varētu būt šādi:

- valsts/reģiona un/vai vietēju fondu izveide, lai nodrošinātu, ka atbalsta saņēmēji vienlaicīgi ar ELFLA atbalstu saņem valsts līdzfinansējumu;
- kopīgas pieteikuma formas izmantošana ES un valsts līdzfinansējumam.

Gadījumos, kad atbalsta saņēmējs saņem valsts līdzfinansējumu atsevišķi, VRG var būt nozīmīga loma valsts publiskā finansējuma vai tā daļas iegūšanā vai piešķiršanā.

Uzraudzība un novērtēšana LAP līmenī

Paredzēti konkrēti *Leader* iznākuma rādītāji (tabula O.41 (1) līdz tabulai 0.431). Tabulā O.41 (2) norādīts projektu un atbalsta saņēmēju skaits. Dati jāsadala pa dažādiem 1., 2. un 3. ass pasākumiem. Tos projektus, kurus nav iespējams saistīt ar konkrētu pasākumu, uzskaita dažādu asu kategorijā „citi projekti” atkarībā no attiecīgajiem mērķiem, kuru sasniegšanu tie

veicina. Dati par atbalsta saņēmējiem tālāk tiek sniegti atsevišķo saņēmēju, privātā un valsts sektora un VRG dalījumā, bet dati par atsevišķiem saņēmējiem – dzimuma/vecuma dalījumā.

Leader nav noteikti konkrēti rezultātu un ietekmes rādītāji, jo metode ir citu asu mērķu sasniegšanas instruments.

Attiecībā uz *Leader* ir noteikti astoņi konkrēti novērtēšanas jautājumi vienotajā uzraudzības un novērtēšanas sistēmā:

Pasākums 41: Trīs jautājumi saistīti tikai ar *Leader* pieejas ietekmes kvalitatīvo novērtējumu, t.i., tie pievēršas konkrētām *Leader* pieejas iezīmēm (pārvaldības uzlabošana, endogēnās attīstības potenciāla mobilizācija, daudznozaru pieejas un sadarbība). Viens jautājums saistīts ar apmēru, kādā *Leader* pieeja ir veicinājusi 1., 2. un 3. ass prioritāšu sasniegšanu.

Pasākums 421: Kādā mērā atbalsts ir veicinājis sadarbības sekmēšanu un labākās prakses nodošanu? Kādā mērā sadarbības projekti un/vai labākās prakses nodošana, pamatojoties uz *Leader* pieeju, ir palīdzējusi labāk sasniegt vienas vai vairāku no trijām asīm mērķus?

Pasākums 431: Kādā mērā atbalsts ir palielinājis vietējo rīcības grupu un citu vietējās attīstības stratēģijas īstenošanā iesaistīto partneru spējas? Kādā mērā atbalsts ir veicinājis *Leader* īstenošanas spēju palielināšanu?

Uzraudzība un novērtēšana vietējās stratēģijas līmenī (VRG)

Pirms vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas uzsākšanas VRG līmenī ir izveidota vietējās attīstības stratēģijas uzraudzības un novērtēšanas sistēma. Ar šiem uzdevumiem saistītajiem uzdevumiem būtu jābūt atbilstošiem finansējuma saņemšanai pasākuma 431 apakšpasākumā „vietējās rīcības grupas darbība”.

Uzraudzība

Visticamāk oficiālai stratēģijas īstenošanas uzraudzībai un ziņojumu sniegšanai, kā arī ar to saistīto atbilstības pārbaūžu veikšanai nepieciešamo kārtību noteiks vadošā iestāde, vai arī tā būs noteikta programmu vadlīnijās. VRG būtu jānorāda, kā tās gatavojas nodrošināt šo prasību ievērošanu.

Vietējās attīstības stratēģijas mērķiem precīzi jādefinē sasniedzamie vietējā mēroga rezultāti, tādējādi nodrošinot skaidru regulējumu un norādījumus programmu ikdienas pārvaldībai un pamatu veikspējas vadībai un pārskatatbildībai, lai sagatavotu periodiskus ziņojumus un gada pārskatu. Nepastāv atsevišķa VRG uzraudzības sistēma. Jānosaka prasība VRG ziņot vadošajai iestādei par to atbalstīto projektu iznākumiem un rezultātiem tādā formā, kas ir līdzīga citās asīs izmantotajai ziņojumu formai. VRG ikgadējiem uzraudzības ziņojumiem jāveicina ikgadēja LAP uzraudzības veikšana. Projektu īstenošanas uzraudzība (projektu finanšu un fiziskās izpildes pakāpes novērtēšana) ir nepieciešams solis, lai nodrošinātu vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas uzraudzību. Tāpēc ir svarīgi, lai VRG būtu skaidrs priekšstats par LAP mērķrādītājiem kopumā un lai tās būtu pabeigušas mācības par

uzraudzības rādītājiem, lai varētu stratēģijā iekļaut kādu informāciju par to, kā tās veicinās minēto mērķrādītāju sasniegšanu.

Vērtēšana

VRG pašnovērtējumam vajadzētu pievērsties atsevišķiem jautājumiem saistībā ar vietējās attīstības stratēģijas mērķiem, tomēr jāiekļauj arī vispārīgi novērtējuma jautājumi, piemēram, saistībā ar *Leader* metodi un pievienoto vērtību. VRG pašnovērtējuma galvenie jautājumi ir šādi:

- VRG iekšējie darba procesi;

- atbalsta saņēmēju apmierinātība un atsauksmes par VRG pakalpojumiem un

- iesaistīto personu novērtējums par VRG ietekmi.

Pašnovērtējuma koordinācijas vadlīnijas jānosaka vadošajai iestādei.

VRG nepieciešamas mācības par pašnovērtējumu, ko vada vērtēšanas speciālisti.

Leader+ Kopienas iniciatīvas ietvaros izmantotie VRG instrumenti cita starpā ietver darba grupu izmantošanu, apspriešanos ar sabiedrību kopumā un ieinteresētajām personām, VRG sanāksmes un konsultantu atbalstu.

Vadošajām iestādēm jāapsver arī iespēja VRG regulāri pārskatīt vietējo attīstības stratēģiju un veikt tajā izmaiņas, lai ņemtu vērā uzraudzības un novērtējuma rezultātus.